

SLOVENSKA ZEMLJA

Glasi slovenske kmečko - delavske politike

Za konzorcij: izdajatelj in urednik Kreutzer Pavel, Ljubljana, Trnovski pristan 14
Štev. čekovnega računa 16.782. Tisk Delniške tiskarne d. d. (Predstavnik F. Pintar)

Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 40 din, polletno 20 din, četrletno 10 din
Za kmete in delavce naročnina letno 32 din, polletno 16 din, četrletno 8 din.

Štev. 14

Ljubljana, dne 30. maja 1940

Leto III.

Zanimivo, toda malo razveseljivo je, da politični nasprotnik, ki ga vprašamo za program njegove stranke, navadno nič ne ve o njem. Morda ve naštetih nekaj ciljev, ki se ta čas zanje resno ali navidezno trudi njegova stranka, ne more pa razložiti osnovnjene politike in ne more povedati načina, kako bi stranka na oblasti to ali ono preuredila ali izvršila. Se celo pa ne more povedati, kakšno resnično večjo korist bi izvršitev te politične misli prinesla narodni skupnosti. Ko pride nasprotnik pri kakem socialnem ali gospodarskem vprašanju v zadrego, pa se odreže: to bo vse država uredila. Siromak se ne zaveda, kakšno ubožnostno spričevalo je s tem odgovorom izstavil sebi in svoji politični stranki.

Če raziskujemo vzroke take politične nezrelosti posameznikov, vidimo, da so jih naše stranke same krive. Poglejmo le programe slovenskih političnih strank, kakor so jih stranke nekdanje same postavile in objavile, ki jih pa potem nikoli ne jemljejo v misel in razpravo. Ti programi vsebujejo vrsto obljub narodu, ne dotikajo se pa nikoli temeljev države in vsega, kar je za ureditev in vodstvo države potrebno. Ustanovitelji naših političnih strank se nikoli niso upali pogledati politiki do dna in zato so revni njih programi in uspehi. To občutimo posebno danes, ko zahteva čas od naroda državnik, ne pa politike, kakršnih je bil narod do zdaj vajen.

Voditelji slovenskih političnih strank ne bi bili pred slovenskimi volilci vselej v zadregi, kadar so v vladi. Tedaj se izgovarjajo, kolikšna razlika je med obljubami na domačih shodih in med uspehom politika v vladi. Zadrego prikrivajo z izposlovanjem podpor za posameznike in za strankine ustanove, s posredovanji služb, z intervencijami itd. Od vsega, kar so v programu obljubovali, pa ostane 95 odstotkov neizvršenega, kar je tudi čisto naravno, ko vseh lepih stvari, ki jih programi ljudstvu obljubujejo, brez novega reda ljudstvu ni mogoče dati. Novega političnega, družbenega, gospodarskega in socialnega reda pa v resnici — razen slovenske kmečko-delavske stranke — nima nobena slovenska stranka v programu. Vse imajo na programu samo zahteve, in zato so te stranke podobne otrokom, ki samo od očeta zahtevajo, pa nikoli ne mislijo, kako bodo dali kaj več svojim otrokom, kadar bodo sami očetje.

To je vzrok, da so ne glede na različne političnih strankarskih programov, politični uspehi slovenskega naroda tako majhni in žalostni. Po tem tudi lahko razumemo, zakaj slovenski narod nima prave politične vzgoje in zakaj je postal tako brezbrizen za politiko. Kjer najdemo med Slovenci «politika», vidimo, da temelji njegova politična miselnost zgolj na raznih voditeljskih geslih, osebnih zvezah in privržencih in da je vse njegovo politično prizadevanje namenjeno zgolj na izposlovanje raznih gmotnih ugodnosti zase ali za svoje prijatelje. Naj bo ta «politik» že visoka glava ali navaden volilec, miselnost je ista in oba sta zgolj strankarska agitatorja, nobeden pa ni državnik in državljan. Na žalost ta siromašna politična miselnost ni nič odvisna od izbrazbe, še celo nasprotno, pri kmetu in delavcu najdemo veliko več smisla za bistvo politike kot pri slovenskem izobraženstvu.

Kmečko-delavska politika

V. Denar in kredit v demokratični kmetsko-delavski državi

Če bi živel na svetu en sam človek, ne bi poznal denarja, ker ga ne bi potreboval. Prav tako ne bi ljudje poznali in potrebovali denarja, če bi jim za življenje zadostovala ena sama dobrina, ki bi si iz nje pripravljali jed, izdelovali obleko, gradili domove itd., kajti denar iz te snovi ne bi imel pomena, iz kake druge snovi pa tudi ne. Mogoče pa je brez denarja tudi življenje skupine ljudi, ki imajo raznovrstne potrebe in različno delo. V tem primeru pa zahteva ureditev tega življenja posebno ureditev družbe in posebno ureditev lastnine. Če je lastnina skupna in deli donosa za vse enaka, je to čisti komunizem. Kakršnega so poznali nekateri narodi v začetku svojega družbenega razvoja. Tak komunizem brez denarja je mogoč, dokler so potrebe majhne in enake, dokler pridelava družba za vse dovolj, in dokler ta družba nima gospodarskih zvez z drugo skupino človeške družbe. Ko postane družba večja, delo čim dalje bolj različno, deli pa neenaki, ker se ne pridelava ali izdelava vsega enako za vse, je potreben nek pravni red, po katerem družba delo različno ocenjuje in tudi pridelek in izdelek neenako razdeljuje. Tudi tako življenje je mogoče še vedno brez denarja, kajti postava, ki odmerja deleže za delo, nadomestuje denar. Ko pa začne taka družba zamenjavati svoje dobrine (pridelke in izdelke) z dobrinami druge človeške družbe, je potreben denar, ki naj služi kot merilo vrednosti, oziroma določitev cene, ne oziroma se na vrednost človeškega dela, temveč zgolj po razmerju ponudbe in povpraševanja.

V začetku je služilo za denar zmemor tisto blago, ki je bilo najbolj cenjeno. Tako vemo iz zgodovine, da so prišli v rabo kot denar: drobnica, živina, koža, platno, žito, sužnji in razne kovine do srebra in zlata. Čim višjo stopnjo napredka in omike je človeštvo doseglo, tem priročnejši je bil denar in tem bolj se je denarna snov oddaljila od najnujnejših življenjskih potrebščin. Zlato n. pr. za življenje sploh ni dosti potrebno, a je vendar postalo najbolj splošno denarno sredstvo, ker je bilo najbolj cenjeno, pa tudi kot denar najbolj priročno. Po uvedbi kovinskega denarja je postalo človeštvo v nekem pogledu tudi bolj svobodno, ker je posameznik namesto plačila v naravnih (živežu, obleki in stanovanju), mo-

Slovenci se niti ne zavedamo, da je prav ta politična nevednost kriva naše nesamostojnosti, socialne in gospodarske zaostalosti ter kulturne korupcije, ki je postala že tolikšna, da navdaja slehernega poštenega rodoljuba bridka skrb za usodo naroda.

Zato je potreba, da se somišljeniki slovenske kmečko-delavske stranke, ki hoče iti veliko dalje kakor so šle do zdaj druge slovenske stranke, pogloblje v bistvo politike in v vse zadeve, ki se dotikajo sodobne države. Kdor pojmuje politiko samo na dosihmal navadni način ter ima v mislih zgolj mandate, posredovanja, podpore, fondne, slučajne vladne spremembe in strankarske konjunktore, ne more biti naš pravi somiš-

gel dobivati svoj delež, to je plačilo za delo, v denarju, za katerega si je po svobodni izbihi lahko kupil to ali ono.

S pomočjo denarja je torej človeštvo doseglo neko stopnjo razvoja, ki bi je brez denarja nikoli ne bi moglo. Brez denarja bi se bil ves razvoj izvršil zelo počasi in ljudje bi bili navezani samo na en družbeni sestav.

Ker se je zlato splošno uveljavilo kot denar, so neki ljudje iz tega skleпали, da ima zlato stalno vrednost, čeravno nam zgodovina pove tudi o zlatih inflacijah (po odkritju Amerike) ter si vsi lahko mislimo, da je za onemoglega v puščavi meh vode več vreden kot možnja cekinov. Napačno so tudi ljudje mislili, da je denar že sam zase kaj vreden, čeravno je oče gospodarske vede Adam Smith že vprašal, ali bi imeli še enkrat več živeža, posode in obleke, če bi imel svet še enkrat več zlatega denarja? Gotovo ima zlato zaradi splošne cenjenosti v vseh okoliščinah kot blago neko vrednost, večjo ali manjšo, toda kot denarju mu daje vrednost šele množina dobrin, ki jih človek lahko zanj dobi. Če ni pridelkov in izdelkov, ves denar ne hasne nič. Vrednost denarja sloni torej na zaupanju v sposobnost in delavnost družbe.

Iz tega lahko spoznamo, da ima denar dvojno nalogo: gospodarsko in socialno. Gospodarsko je denar varčevalec in posredovalec prometa. (Trgovec bi dejal: clearing prometa.) Zaradi denarja ni treba blaga nenehoma iz roke v roko zamenjavati. Prenaša in zamenjava se danar, blago pa lahko ostane, kjer je, dokler ne pride ponj človek, ki blago za užitek potrebuje. Denar prihrani torej človeštvo silno veliko dela, ki bi ga ljudje sicer imeli, ako bi zmemor le blago za blago zamenjavali. Čim večji je blagovni promet, tem bolj priročen in lahak mora biti denar.

S tem, da se z denarjem določuje cena dobrin (pridelkov, izdelkov itd.) in dela po razmerju ponudbe in povpraševanja, pa izvršuje denar tudi socialni popravek razdeljevanja dohodkov. Če imamo denar, pa se neka dobrina podraži, ker je bil njen pridelek manjši, je naravno, da si za denar ne moremo kupiti več tolikšnega deleža kot prej. Če se pa dobrina poceni, si kupimo lahko večji delež. Kadar se podraži ena ali več dobrin (n. pr. razni živeži), je mogoče, da pade cena drugih dobrin (n. pr. obleke), dokler so naprodaj zaloge te dobrine, ki jo ljudje manj kupu-

jejo zaradi podražitve druge. Ko pa je treba to na novo izdelati, preide podražitev zaradi večjih stroškov izdelovanja tudi nanjo. Tedaj govorimo o splošni draginji, to se pravi, vsi ljudje dobe za svoj denarni dohodek manj kot so dobivali prej. V življenju države pridejo trenutki, ko denar sam te socialne naloge razdeljevanja dobrin ne more več izvrševati in mora razdelitev nekaterih dobrin urediti država z uvedbo nakaznic (krušnih kart itd.). Kadar je potrebno veliko vrst takih nakaznic, navadno pade vrednost denarja, ker se vse druge dobrine v prostem prometu silno podraže. Tedaj denar razdeljuje dohodek na najbolj nesocialen način, kajti brez dela napravi dobiček, kdor poseduje blagovne zaloge ali nepremičnine, prikrajšani pa so tisti, ki dobivajo samo denarno plačo za svoje delo. Država mora v takih primerih tudi na novo določevati plače, kar pa je spet večkrat brez pomena, če ni dela.

Tako vidimo, da dandanes, ko je za promet potrebno toliko denarja, da je le majhen del denarja z zlatom krit, prilično stalna vrednost denarja ne more biti drugače zavarovana kakor s prilično stalno in zadostno proizvodnjo in potrošnjo. Denar se je dandanes skoraj popolnoma osamosvojil od stvarne vrednosti zlata ter se je približal že čisti nakaznici za delo in plačilo. Zato mora država prilično stalno vrednost denarja zavarovati le z ureditvijo proizvodnje in potrošnje, to je z razdelitvijo dela in delovnega dohodka.

Zagovorniki totalitarnih diktatorskih režimov trdijo, da je ravno tako zavarovanje vrednosti denarja šad revolucionarne misli diktatorskih političnih sestavov. To ne drži, kajti tako zavarovanje zahteva le naravni razvoj denarja in demokratična kmetsko-delavska država mora dandanes to zavarovanje prav tako izvršiti kakor totalitarni diktatorski režimi. Napačno je tudi, če nekateri menijo, da posezanje države v proizvodnjo in potrošnjo dobrin sploh ni demokratično ter se pri tem sklicuje na demokratične meščanske države. Resnica je namreč samo ta, da so si te države slučajno nabrale toliko premoženja, da na račun tega lahko še odlašajo z nalogami, ki pa bodo prej ali slej zanje prav tako neizogibne kakor vse druge.

V ozki zvezi z denarjem je kredit. Kakor denar je bil tudi kredit po načelu manchesterskega liberalizma prepuščen svobodnemu razmerju ponudbe in povpraševanja. Ker je kredit za vzdrževanje in povečanje proizvodnje neogibno potreben, je jasno, da mora država kot iniciatorica in vrhovna nadzornica proizvodnje in potrošnje prevzeti tudi vso skrb za gospodarski kredit. O tem bomo govorili v naslednjem sestavku.

Somišljeniki!

Podpirajte in širite svoj lastni tisk!

Vojni položaj

Dne 10. maja, torej en mesec po vdoru na Norveško, so Nemci udrli v nizozemsko, Luksemburg in Belgijo. Napad je bil v vojaškem oziru nad vse skrbno in temeljito pripravljen ter je zato umljivo, da so Nemci kot napadalci dosegli vojaške uspehe kakršnih dosihmal vojna zgodovina še ni poznala. Organizacija in pomagačev je delovala točno po načrtu in zato so bile skoraj brez pomena vse obrambne naprave, utrdbe in poplave, ki naj bi bile po računu zaveznikov napadalca dlje časa zadržale. Luksemburška se sploh ni upirala, ker so jo že prvi dan zasedli turisti in lahko oboroženi motociklisti. Holandska (nizozemska) vojska je po petih dneh kapitulirala (se je vdala), ne da bi se bil njen poveljnik ustrelil. Belgijci so bili bolj junaški, toda sovražnik je deželo napadel z veliko motorizirano vojsko in spet se je izkazalo isto kot na Norveškem. Angleži, ki so vedeli, kaj pride niso bili pripravljene na hitro in uspešno pomoč, čeravno so bili zdaj sami najbolj prizadeti. Le zaradi tega se je zgodilo, da se je belgijski kralj s svojo vojsko že 28. maja Nemcem brezpogojno udal. Seveda niso krivi zgolj Angleži, temveč tudi Nizozemci in Belgijci, ki so morali že zdavnaj vedeti kaj jih čaka in ki so si tudi že pred meseci obljubili medsebojno vojaško pomoč za primer napada, pa niso imeli za skupen nastop pripravljene — nobenega načrta.

Norvežani se drže bolje, kajti čeprav drže v rokah samo še del domovine severno od Narvika in so bili na vojskovanje manj pripravljene kot Nizozemci in Belgijci, se dozda še niso udali.

Po kapitulaciji (udaji) nizozemske vojske, so Nemci v nekaj dneh strli še odpor onih nizozemskih čet, ki se niso

hotele udati, temveč so se še branile v Zeelandu, to je ozemlju in otokih na južno-zapadnem koncu Nizozemske. Kapitulacija nizozemske vojske je seveda močno prizadela Belgijce, ki so se morali pod nemškim pritiskom s Francozi vred umakniti proti jugu in proti zapadu, tako, da so Nemci udrli tudi v severno Francijo ter zasedli ozemlje do reke Aisne. Zmedo, ki jo je povzročil nenavadno in nepričakovano močan nemški napad v zavezniški vojski, so Nemci v vojaškem oziru mojstrsko izkoristili za predor do morja, kjer so najprej zasedli Abbeville ob ustju reke Somme, potem severno odtod luko Boulogne in po zadnjih poročilih tudi luko Calais, odkoder so dobri plavci že prilivali čez Rokavski preliv v Anglijo.

Belgijske, angleške in francoske čete, ki so bile s tem predorom odrezane in obkoljene, so se poskušale pri Valencinesu prebiti do reke Aisne, a čeprav je znesla razdalja le dobrih 40 kilometrov, se jim to ni posrečilo. Po udaji belgijske vojske je seveda položaj odrezanih in obkoljenih francoskih in angleških čet brezupen in Nemci bodo v kratkem imeli nasproti Angliji v rokah vse nizozemske in belgijske ter del francoske obale do reke Somme. S tem bodo imeli po lastnih izjavah oporišče za glavni napad na Anglijo.

Vsled nenadnega in hitrega poraza v Belgiji ter nemškega vdora na francosko ozemlje, so Francozi odstavili vrhovnega vojskovodjo Gamelina in izročili vodstvo vojne generalu Weigandu, ki je po svojih vojaških dejanjih v gibčni vojni bolj doma kot Gamelin, ki se je preveč zanašal na utrdbe. Weigandu se je posrečilo zaustaviti v Franciji nemško napredovanje na jugu in teče tam fronta od Montmadya in zapadno ob reki Aisni, odkoder preskoči severozapadno na reko Sommo. Po poročilih

lahko sodimo, da Nemci na to fronto za zdaj ne pritiskajo preveč, ker jim je glavni vojni cilj Anglija. Zato se ni mogoče presoditi ali bo Weigand mogel to črto dovolj utrditi in držati, ali se bo moral — kakor menijo nekateri strokovnjaki — v resnem primeru umakniti celo do reke Marne ali celo do Seine, da bi bil še sam Pariz v bojni črti.

Francozi se dobro zavedajo resnosti položaja ter se vedejo hrabo in junaško. Petnajst odstavljenih francoskih generalov pa priča, da to ali ono v vojski sicer ni bilo v redu, da pa pogumen demokracičen narod tudi pod takim udarcem ne izgubi glave in volje.

Isto moramo ugotoviti pri Angležih, ki so spričo preteče jim nevarnosti v sredo, dne 22. maja sprejeli v dveh urah zakon, ki daje vladi oblast nad svobodo in imetjem vseh državljanov. Takega zakona bi pred nekaj tedni od Angležev nihče ne pričakoval. Da pa je bil potreben, dokazujejo nagle aretacije angleških fašistov in tujcev na Angleškem, kajti naravno je, da bodo imeli pri napadu na Anglijo največjo vojaško nalogo padalci, ki pa ne morejo dosti opraviti, če jim pri tem ne pomagajo domači in tuji. Napadene dežele. Zato je Anglija iz Francije odpoklicala tudi generala Ironsida, ki bo organiziral angleško bliskovito obrambo.

Spričo vojnega položaja, ki je nastal po nemških uspehih, postaja čim dalje bolj pereč vstop Italije v vojno. Enako pa se tudi bliža trenutek, ko bodo posegle v vojno Združene države severne Amerike. Zato mora tudi pri nas ljudstvo vedeti, da danes za nobeno državo v Evropi ni poglobljena stvar nevtralnosti, kajti poglobljena stvar je v takih okoliščinah le duhovna in tvarna pripravljenost na vse, kar utegne priti in neuklonljiva volja naroda, ki hoče in mora ostati svoboden.

Strategija in taktika

Strategija je umetnost vodstva vojne, taktika pa je nauk o rabi čet in orožja v spopadih, bojih in bitkah. Vojna sestoji iz mnogov spopadov, bojov in bitk, in njen smisel je, priprava in izbojvaje odločilne zmage, ki naj nasprotniku vsili voljo politikov zmagovalca. Strateg, t. j. vrhovni vojskovodja, sprejme torej potrebna navodila za pripravo vojne ter pojasni vojnega namena od politikov, katerim tudi po končani vojni spet prepusti besedo in odločitev, medtem ko taktiki, to so poveljniki vojsk in njihovih edinic nimajo nič opravka s politikom, ker sprejemajo navodila in povelja le od svojih predpostavljanih, oziroma od vrhovnega vojskovodje. Razlika med strategom in taktikom je torej prilično tolikšna kot med vodjo trgovine in prodajalcem, gospodarjem in hlapcem ali stavbarjem in polirjem. Marsikdo je spretan prodajalec pa slab trgovec, morda priden hlapec pa neuspešen gospodar ali izvrsten polir pa nesposoben stavbar. Nasprotno je lahko izvrsten trgovec prav neroden prodajalec, dober gospodar slab orač ali mlatič, nenjalen stavbar pa nezanesljiv polir. Kdorkoli se danes zanima za vojne dogodke, ker ve, kako je od njih odvisna naša usoda, mora natančno poznati razliko med strategijo in taktiko, sicer ga utegne vojna poročila marsikdaj zavesti v zmotu in malodušje, ki škoduje posamezniku in skupnosti.

Strateg in taktik delata za zmago, ali med tem ko misli taktik samo na zmago v posamezni bitki na odmerjenem bojišču in z odmerjenimi silami, je strategov namen dobiti vojno z vsemi silami države. Oba veda, da je mogoče zmagati le s premočjo, ki pa se ne očituje zgolj v številu vojščakov, temveč tudi v kakovosti in sili orožja, naravi kraja, primerneza za napad ali obrambo itd. Umetnost vojskovanja obstoji baš v tem, da vojskovodja iskorišči okolnosti in razmere, ki sovražniku lahko zabranijo dejavnost njegovih bojnih sil, njemu samemu pa omogočijo največjo dejavnost lastnih bojnih sil. Imamo dva na-

čina vojskovanja, napad in obrambo (ofenziva in defenziva). V spretni obrambi je navadno šibkejši v premoči. Lahko pa je številčno šibkejši v premoči tudi pri napadu, če pride hitro in o pravem času. Odtod je načelo, da je napad najboljša obramba, kar je marsikdaj res, marsikdaj pa tudi usodna zmotna. Ker je pri napadu odločilna vrednost v hitrosti in silovitosti, govorimo danes o «bliskoviti vojni», ki pa ni novost, temveč le nova beseda za star pojem. Novo je le to, da se danes motorizirane vojske lahko veliko hitreje premikajo in siloviteje napadajo kot nekda. V bistvu pa se napad z motoriziranimi četami ne razlikuje od stare taktike uporabe konjenice ali bojnih voz, kajti v obeh primerih zavisi uspeh od hitrosti, presenečenja in silovitosti, ki zdobi ali ohromi nasprotnikove bojne sile še preden so postale dejavne.

Prednosti takšnega načina vojskovanja so že zdavnaj spoznali nekatere konjeniški narodi, in iz zgodovine vemo, kakšen poplah sta povzročila na pr. Atila in Džingiskana. Njiju gospodstvo pa ni bilo trajno in se je kmalu sesulo. Tudi turški napadi na našo zemljo so bili največkrat izvršeni po načelu bliskovite vojne. Iz naših krajev so se Turki s plenom navadno hitro umaknili, dežele, ki so jih zgolj z orožjem in silo držali v oblasti, pa so drugo za drugo izgubljali. Zato je tudi moderna bliskovita vojna lahko uspešna le zoper manjše države in manjše, slabo oborožene ali nepripravljene narode. To smo videli v Abesiniji, Albaniji, na Poljskem, Danskem, Norveškem in Nizozemskem. Da pa današnji način vojskovanja kljub vsem uspehom in strahotam ne more izenačiti vsake premoči, vidimo na pr. na Kitajskem, kjer Japonci po tolikih zmagah le ne morejo dobiti vojne in kjer so zdaj začeli Kitajci zmagovati.

Za vojno je potreben strateški načrt, ki z ozirom na vojni namen vpošteva vse sile, ki more in mora vrhovni vojskovodja z njimi računati; torej poleg lastnih in nasprotnikovih vojaških sred-

stev še naravo bojišč, ki pridejo ali utegnejo priti v poštev, moralo in bojevitost ljudstva, letne čase, prometna sredstva, zaloge živil, storilnost industrije, politične razmere, trajanje vojne, sile zaveznikov, ki jih že ima ali ki jih upa država dobiti itd. Ni je stvari, ki ne bi bila v vojni še bolj pomembna kot v miru. Dober in izvedljiv strateški načrt je poglobljena stvar. Spričo hrabrosti in požrtvovalnosti poljskega vojščaka ne bi bila Poljske zadela tolikšna nesreča, če bi bila na vojno pripravljena po boljših načrtih.

Strateški načrt je lahko ofenziven (napadalen) ali defenziven (obramben) kakor ga pač razmere zahtevajo, oziroma razpoložljive bojne sile dopuščajo. Pri napadnem strateškem načrtu prevladuje misel, čim prej streti in premagati sovražnika z napadi, pri obrambnem pa misel, z dolgotrajno obrambo sovražnika oslabiliti in slednjič premagati, kakor se je to zgodilo na pr. ob Soči, ko je po dolgotrajnih obrambnih bojih prišla na vrsto bitka pri Kobaridu. Tako pri ofenzivnem kakor pri defenzivnem strateškem načrtu pa vojskovodja lahko brez boja ali le z zavlačevalnimi in slabimi boji prepusti sovražniku velike dele že zasedenega ali pa lastnega ozemlja, da svoje bojne sile zbere in razvrsti tam, kjer meni, da jih more najuspešneje porabiti za napad ali za obrambo.

Dokler se vojskovodja umika po strateškem načrtu, so njegovi umiki samo taktični. Strateški umik mora izvršiti šele tedaj, kadar je sovražnik njegov načrt prekrizal, t. j., kadar ga je k umiku prekmalu prisilil, mu prizadel prehudе izgube ali mu preprečil, da bi se ustavil in zbral na črti, ki si jo je bil določil. Nasprotno pa so njegove zmagе zgolj taktične toliko časa, dokler z njimi ne prekriza strateškega načrta svojega nasprotnika. Ali ima kaka zmaga strateški ali zgolj taktičen pomen, ni mogoče vselej takoj presoditi. Vojskovodje svojih načrtov ne razglašajo in strateške cilje razkriva šele potek vojnih operacij; a včasih so nam jasni šele po končani vojni. Tako n. pr. danes vemo, da Borojeviču spočetka ni bilo naloženo, naj za vsako ceno ostane na Krasu. Za

to se je odločil šele, ko je videl, kako Cadorna previdno postopa. Če bi bil Borojevič ob Soči nasprotnika le nekaj časa zadrževal, bi bil to zgolj taktičen uspeh. Ker ga je pa zadržal do bitke pri Kobaridu, so bile soške defenzivne bitke tudi veliki strateški uspehi, kajti jasno je, da je imel Cadorna malo obsežnejše strateške načrte kot samo zavzetje Gorice, a te strateške načrte mu je Borojevič prekrizal.

V zadnjem času so časniki nekaj pisali o novi strategiji, kar pa je seveda nesmisel. Zakoni strategije, t. j. zakoni umetnosti vojskovanja so prav tako nespremenljivi kot vsi naravni zakoni. Z izpopolnitvijo orožja ali z novimi orožjem se spreminja le taktika. Seveda dopuščajo nove vrste orožja in nove taktike večje strateške načrte — podobno kot dopuščajo današnja prometna sredstva in novi načini reklame in prodaje snovanje večjih trgovskih podjetij kot nekda — ali vse to ne hasne nič, dokler kljub zmagam vojskovodje državnik ne more dobiti vojne. Če bi bil Hanibal državnik, bi se bil zadovoljil z zmagami v Španiji in njegovi nasledniki bi bili lahko še kdaj zavzeli in obdržali Rim. Ker je bil pa zgolj jeznorit general, je s svojimi sijajnimi zmagami pokopal domovino in sebe. Brezumno rogoviljenje švedskega Karla XII. se je devet let po porazu pri Poltavi končalo brez koristi za Švede, Napoleon pa je navzlic najsijajnejšim zmagam orožja izgubil cesarsko krono ter oslabil Francijo. Zato je že pruski kralj Friderik Veliki, ki ni bil samo izvrsten vojskovodja temveč tudi daljnoviden državnik, zapisal, da moramo zavreči vse vojne načrte, ki so preobsežni, ker so zanič. Podoba je, da so njegovi občudovalci ta stavek v njegovih vojnih spisih čisto prezrli.

Pri sestavi strateškega načrta odloča tudi narava stratega. Previden strateg zagovarja defenziven načrt, hraber in bojevit ofenzivnega. To je ravno slabo, kajti dober vojskovodja ne sme prisegati na edino zveličavnost te ali one vojne metode, temveč mora čim bolj natanko ugotoviti le to, kar je prav in izvršljivo. Kakor zdravnik, ki zdravi vse bolezni po enem kopitu, marsikoga ozdravi pa tudi veliko bolnikov pokoplje, utrpi enostranski vojskovodja po sijajnih zmagah lahko hude poraze, ki se po njih več ne znajde in zato vojnega načrta ne more dovolj hitro spremeniti. Clemenceau je tedaj čisto prav rekel: vojna je preveč resna zadeva, da bi jo mogli prepustiti samo vajakom. Državnik ve, da vojna ni sama sebi namen, in zato mora svoji besedi pridobiti veljavo poleg besede ljudi, ki jim je vojskovanje poklic. Sicer je res, da se državnik čisto upirajo zahtevam onih, ki morajo vojne načrte izvršiti ter izbojevati odločilno zmago, toda zdrav narod pokaže v odločilnih zgodovinskih trenutkih svojo veličino baš s tem, da postavi na vrh poleg velikega vojskovodje enako velikega državnika, in da stori vse, kar mu velita ta dva.

Če pretehtamo, kaj je sedanja vojna prinesla novega v načinu vojskovanja, moramo priznati, da nič takega, kar bi opravičevalo vero v nepremagljivost te ali one vojske ali v neubranljivo premoč tega ali onega orožja. Dozdaj se v resnici še ni razodelo nobeno novo orožje in je vse samo izpopolnitev orožja, ki je bilo že prej v rabi ali vsaj znano. Novi so le načini rabe izpopolnjenega orožja, in glede rabe moramo omeniti bombardiranje v strmoglavem zaletu letal, ki zaradi točnega zadevanja in množice letal nadomestuje obstreljevanje s težkimi topovi; izredno hitre napadalne čolne, ki so nekakšni četniki na morju; napadanje iz motoriziranimi vojnimi enotami, ki se gibljejo bolj samostojno ter so kakor bojne ladje, oborožene za napad in obrambo, spuščanje oboroženih padalcev v nasprotnikovo zaledje ter organiziranje in oborožitev izdajalcev. Vse to napadavcu res prinese znatne vojaške uspehe, kadar in dokler napadene za obrambo ni dovolj pripravljen. Treba pa je pomisliti, da se tudi v vojni slednjič vsako gibanje ustavi zaradi prevelikega trenja. Če se napadalec ne uda in mu ostane še toliko ozemlja in gospodarske moči, da se lahko v drugič zbere in upre — kakor so se na pr. Italijani na Piavi — še ne more prinesiti odločitve en sam sunek,

in naj si bo še tako silen in porazen. Proti letalom so letala, proti tankom topovi na motornih vozilih, vojne ladje lahko zmerom spremljajo čujska letala, proti izdajavcem in padalcem pa se vsak narod lahko ubrani s primerno organizacijo zaledja. Zmagati mora slednjič oni, ki moralno in gospodarsko lahko dlje vzdrži, kajti v trenutku, ko temu ali onemu zmanjka streliva, hrane in bencina, pripade premoč nasprotniku. Vpoštovati moramo tudi, da preobsežni vojni cilji ne izzovejo samo odpora napadenih temveč tudi nenapade-

nih, ki zaradi vojne mnogo trpe, čeprav se ne vojskujejo. Ti lahko še odločilno posežejo v vojno tedaj, ko se je mehkanizirano orožje zničilo. Vemo n. pr., da so bile po vojni 1914—1918 odločitve na Koroškem, Poljskem in Finskem izbojevane s samim lahkim orožjem.

Zato velja kljub izpopolnitvi orožja in novi taktiki za stratega še zmerom to, kar je dejal Friderik Veliki:

«L'ennemi s'attend à la bataille, et non pas à la paix.»
J. R.

Dogodki po svetu

Kapitulacija Belgije

V torek, dne 28. maja je belgijski kralj Leopold prosil za premirje in pristal na nemško zahtevo po popolni kapitulaciji. Nemcem se je udalo nad pol milijona belgijskih vojakov. Nemška časnikarska agencija poroča o predaji belgijske vojske naslednje:

«Pod vtisom uničujočega učinka nemškega orožja, je belgijski kralj sklenil napraviti konec nadaljnemu brezsmiselnemu odporu ter je prosil za premirje. Ugodil je nemški zahtevi po popolni kapitulaciji. S tem je belgijska vojska na današnji dan položila orožje ter prenehala obstajati.»

Po poročilih francoskih in angleških listov, pa se zavezniške armade, ki so v Belgiji še naprej bojujejo z Nemci. Predsednik francoske vlade Reynaud je imel 28. maja, torej na dan kapitulacije belgijske vojske naslednji govor po radiu:

«Belgijska vojska, ki je sodelovala s francoskimi in angleškimi četami, je kapitulirala na ukaz kralja Leopolda III. Kralj Leopold se je odločil za ta korak v nasprotju z mnenjem svoje vlade in proti volji svojega naroda. Francija ne more več računati na sodelovanje belgijske vojske. Francoska in angleška vojska se borita sami na severnem bojišču proti sovražniku. Znano vam je, kakšen je bil položaj zaradi predora naše bojne črte 14. maja. Nemška vojska se je vrnila med naše armade, ki so se razcepile na dvoje. Na jugu so francoske divizije, ki drže novo fronto na Sommi in Aisni ter dalje do nedotaknjene Maginotove bojne črte. Na severu je skupina treh zavezniških vojsk: belgijske, angleškega ekspedicijskega zbora ter nekaj francoskih divizij. Tej skupni vojski je poveljeval general Blanchard. Oskrbovali smo jo preko Dunkerquea. Francoske in angleške čete so to pristanišče branile na jugu in zapadu, belgijska vojska pa na severu. Ta belgijska vojska je kapitulirala brez-pogojno sredi bitke na ukaz svojega kralja, ne da bi bila poprej obvestila o tem svoje francoske in angleške tovariše. S tem je odprla nemškimi divizijam pot proti Dunkerqueu.

Pred 18 dnevi se je isti kralj obrnil na nas za pomoč. Odgovorili smo na njegov klic takoj po načrtu, ki sta ga zavezniški poveljstvi izdelali v decembru. Kralj Leopold se je vse do 10. maja delal, kakor da pripisuje večjo veljavo našim obljubam, kakor pa jo je pripisoval nemškimi. Zdaj je pustil boj, ne da bi bil o tem obvestil z eno samo besedo vojne tovariše, ki so mu prihiteli na pomoč, ne da bi bil to sporočil generalu Blanchardu.

Belgijski kralj se je odpovedal boju proti volji svojega naroda in je položil orožje. To je dejanje, ki v zgodovini nima primere. Belgijska vlada me je obvestila, da se je kralj odločil za ta ko-

rak proti soglasnemu mnenju orgovornih ministrov. Vlada je izjavila, da je pripravljena staviti v službo skupne stvari vse belgijske sile, s katerimi more še razpolagati. Belgijska vlada namerava dati na razpolago to vojsko ter je pripravljena tudi sodelovati pri delu za francosko oborožitev.

Na naše vojake so zdaj obrnjene naše misli. Ni treba omenjati, da je njihova čast ostala nedotaknjena. Ti vojaki na vseh bojiščih prestajajo veličastne napore. V teku 18 dnevnih bojov so dali na tisoče primerov svojega junaštva. Mladi francoski generali, ki so komaj prišli na mesta svojih prednikov, so se že obdali s slavo. Naši poveljniki in naši vojaki tvorijo skupnost, v katero ima država popolno zaupanje, skupnost, ki bo jutri spravila svet v začudenje.

Vedeli smo, da bodo prišli temni dnevi. In prišli so. Francijo je že stokrat poplavlil sovražnik, pa ni bila nikdar pobita. Pogumno naše prebivalstvo na severu se tega spominja. Toda po preizkušnjah, ki nas čakajo, se bo skovala nova duša Francije, duša, ki bo Francijo poveljevala, kakor še nikoli. Naša vera v zmago je nedotaknjena. Sile vsakega vojaka, vsakega Francoza in vsake Francozinje so zdaj podesetorjene. Nereča je Francijo vedno delala veliko. Francija ni nikdar bila bolj enih misli kakor je danes. Na novi črti, ki jo urejuje naš veliki vojskovodja Weygand v popolnem soglasju z maršalom Petainom na Sommi in na Aisni, bomo vzdržali in ker bomo vzdržali, bomo tudi zmagali.»

Tudi predsednik belgijske vlade Pierlot je imel govor po radiu, v katerem je med drugim dejal naslednje:

«Ko se je kralj Leopold začel s sovražnikom pogajati, je Belgija bila začudena. Po belgijski ustavi je vsa oblast v rokah naroda. Odkar se je kralj sporazumel s sovražnikom, ni več v položaju, ki bi mu dopuščal vladanje. Zato so vsi oficirji naše vojske, vsi podoficirji in vojaki odvezani prisoge svojemu vladarju. V primeru, da kralj ne more izvrševati svoje oblasti, predvideva namreč naša ustava, da prevzame vso oblast vlada, ki ima zaupanje parlamenta. To pa je sedaj primer. Vlada je zato trdno odločena, da kot edina legitimna predstavnik belgijskega naroda vztraja v svoji borbi proti napadalcu. Vlada, ki tolmači voljo naroda, se niti za hip ne pomišlja nadaljevati borbo. Iz onih Belgijcev, ki so v Angliji in Franciji, bo organizirana nova armada. Potrudili se bomo, da organiziramo vse naše narodne sile in jih postavimo v službo naroda. Ti sklepi se bodo takoj izvršili v skladu z naporji zaveznikov, ki so nam dali jamstva in katerim smo dolžni ostati zvesti. Gre za našo čast, zato se bomo borili naprej, kajti moramo se izkazati vredne svojih prednikov.»

Isti dan je Roosevelt poslal italijanskemu ministrskemu predsedniku Mussoliniju novo mirovno spomenico, katere vsebina pa ni bila sporočena javnosti.

+ **Nova sprememba francoske vlade.** Dne 18. maja je predsednik francoske vlade Reynaud podal ostavko svoje vlade, nakar ga je predsednik republike Lebrun pooblastil, da sestavi novo vlado. Pomembno je, da je v novo vla-

do prišel kot podpredsednik maršal Petain, ki je sodeloval v svetovni vojni v obrambi francoske trdnjave Verdun. Mož je sedaj star že nad 80 let.

V zvezi s tem je tudi imenovanje generala Weiganda za šefa generalnega štaba in poveljnika vseh francoskih vojnih sil. General Weigand je bil doslej poveljnik zavezniške armade na Bliznjem Vzhodu. Mož je bil v svetovni vojni najožji sodelavec maršala Focha, ki je baje pred svojo smrtjo izjavil, naj se takoj poišče Weiganda, kadar bi bila Francija v nevarnosti.

+ **Angleški parlament je dne 22. maja sprejel poseben zakon, ki pooblašča angleško vlado, da ima popolno nadzorstvo nad vsemi osebami in vsem premoženjem v Angliji.** Zakon je bil sprejet v dveh urah soglasno. Takoj nato je zakon sprejela tudi lordska zbornica, nakar ga je potrdil tudi kralj. Po tem zakonu razpolaga angleška vlada z vsemi osebami, njihovim delom in premoženjem, če je to potrebno za zavarovanje narodne varnosti in uspešno nadaljevanje vojne. Parlament je tudi sprejel zakon, ki določa smrtno kazen za vse špijone (vohune) in izdajalce.

+ **Govor angleškega kralja.** V petek dne 24. maja je imel angleški kralj Jurij preko angleških radijskih postaj naslednji govor:

«Na dan imperija lani sem vam govoril iz Winnipega v srcu Kanade. Tedaj je vladal mir. Tedaj sem govoril o idealih našega imperija: svobodi, pravičnosti in miru, na katerih je zgrajen naš imperij svobodnih narodov. Oblaki so se tedaj že zbirali. Toda upali smo, da bodo ti ideali še dovolili svobodni razvoj, ne da bi jih prekinila vojna. Pa ni bilo tako, prišla je vojna.»

Naša vest je čista. Sovražnik je dolgo pripravljaval podjarmljenje narodov vsega sveta. Zaman so bila vsa priza-

devanja na mir. Sedaj smo v vojni. Govorim k vam v tej usodni uri. Nihče naj se ne moti, za kaj gre. Sovražnik ne želi malih teritorialnih osvajanj, temveč popolno in dokončno uničenje našega imperija in vsega, kar nam je drago, želi končno osvojitve sveta in je pripravljen v ta namen porabiti vse svoje moči, kakor se je to že izkazalo.

Čas za dvome je davno minul. Danes je za vse nas v tem imperiju, za vse ljudi dobre volje po vsem svetu jasno, za kaj gre. Gre za življenje ali smrt za nas vse. Poraz ne bi pomenil za nas padca, od katerega si lahko zopet opomoremo, temveč uničenje našega sveta in popolno temo na njegovih razvalinah. Naš imperij ima edino en namen: mir, v katerem je mogoče nadaljevati svobodni razvoj, razvijati tradicije naših narodov in reševati probleme naše vladavine v duhu dobre volje. Sovražnik pa hoče uničiti vse, kar smo hoteli ohraniti.

Preko vsakega dvoma je jasno, kakšne sile si stoje nasproti. Naši narodi v imperiju pa kažejo jasno, katera volja mora zmagati. Ničesar ne more zlomiti njihove odločnosti. V popolnem edinstvu so namenjeni, da branijo svoje življenje in vse, zaradi česar je vredno živeti. Sem poln zaupanja v uri sodbe, ki je prišla. Morate biti oboroženi s pogumom in odločnostjo, vztrajnostjo in žrtvami. To so one vrline, ki jih kažejo v boju na kopnem, na morju in v zraku naši vojaki. K njim so obrnjena vsa naša srca. Poleg njih stoje naš zaveznik Francija in za njim narodi Poljske, Norveške, Belgije in Nizozemske.

V tej hudi uri odrejam prihodnjo nedeljo kot dan narodne molitve. Za mnoge naše brate preko morja bo mogoče, da svojo molitev združijo z našo. Zaupajmo z vsem srcem in dušo v Boga in prosimo njegovo pomoč, da nam uspe braniti pravico, kakor nam je dano, da jo vidimo.»

IZ DOMAČE POLITIKE

Nevtralnost tiska

Ministrski svet je dne 16. maja podpisal naslednjo uredbo o nevtralnosti našega tiska:

Čl. I. Prepovedano je v časopisju, in v drugih tiskanih spisih, plakatih ali poročilih: 1. Poudarjanje stališča v korist ene od vojujočih se strank; 2. povzročanje nezadovoljstva ali mržnje proti eni, izmed vojujočih se strank; 3. hujskanje k dejanjem, sovražnim za katero od vojujočih se strank; 4. žaljenje ali pa omalovaževanje vojske katerekoli tuje države; 5. objavljanje izmišljenih ali neresničnih poročil, ki bi mogla skaliti odnose med katero zunanjo in našo državo.

Čl. II. Prepovedane so izjave, sporočila ali druga dejanja, ki so označena v prvem členu, tudi v obliki predavanj, govorov, slik, risb, karikaturnih, fotografij ter filmskih in zvočnih posnetkov, ki so namenjeni za javnost.

Čl. III. Kdor se pregreši proti predpisom čl. I. in II. te uredbe, bo kaznovan z zaporom do dveh let ali globo do 100.000 din.

Čl. IV. Kdor bi razširjal ali prodajal časopise ali tiskane spise iz čl. I. uredbe, bo kaz-

novan z zaporom do 6 mesecev ali globo do 10.000 din.

Čl. V. Čim bo izdal ukaz o prepovedi ali pa bo na kak drug način izvedel za kazensko dejanje iz čl. I. te uredbe, bo državni tožilec podal v 24 urah predlog preiskovalnemu sodniku za izvedbo potrebne preiskave. Preiskovalni sodnik je dolžan v osmih dneh izvesti preiskavo po predpisih zakona o sodnem kazenskem postopku ter mora spise o izvedeni preiskavi takoj dostaviti državnemu tožilcu. Državni tožilec bo v 24 urah po prejemu spisa sestavil obtožnico proti odgovornim osebam. Proti predloženi obtožnici obtoženi nimajo pravice ugovarjati. Sodišče bo na podlagi predložene obtožnice odredilo razpravo na kratek rok, ki ne more biti daljši kot 15 dni, računajoč od sprejema obtožnice. Razpravo vodi sodnik poedinec okrožnega sodišča.

Čl. VI. V kolikor s to urebo ni drugače odrejeno, veljajo za predmete iz te uredbe predpisi tiskovnega zakona.

Čl. VII. Ta uredba dobi obvezno moč z dnem, ko bo objavljena v «Službenih novinah».

Mislimo si...

Vasem bi grozila poplava in vse ljudstvo bi pohitelo na nasipe, kjer bi delalo noč in dan, dokler ne bi ubranilo zemlje nevarnosti. Le prebivalci te ali one vasi bi kmalu pometali lopate stran in dejali: Ne trudimo se, saj če bodo hoteli svoje ohraniti, bodo morali tudi našo vas obvarovati.

Mislimo si, koliko bi bili ti ljudje predni in kako bi jih pošteno ljudstvo obsodilo. Pomislimo pa, da žive tudi med nami podobni sebičneži, in da imamo celo časnike, ki nam brez žale obsodbe z besedo in sliko prikazujejo ljudi, kateri so se strahopetno ognili dolžnosti.

«Hrvatski narod se bo skupno s slovenskim in srbskim narodom znal bojevati do zadnje kaplje krvi, da ohrani svojo državo. Ta velika skupna zavest našega naroda in zaupanje v pravico bosta pripeljali našo državo iz svetovnega klanja takšno, kakršno si vsi želimo.»

Tako je izjavil na nekem shodu minister pošte dr. Josip Torbar.

— **Zastopniki slovenske županske zveze v Zagrebu.** Pretekli teden so potovali po naši državi slovenski župani, ki so v Belgradu, kjer jih je sprejel tudi dr. Maček, podpredsednik vlade in jim povedal marsikaj zanimivega.

Belgrajski župan jim je pripravil lep banket na katerem je hvalil njihov patriotizem. Obiskali so tudi vse važnejše ustanove, med drugim tudi Narodno skupščino (parlament). Iz Belgrada so se slovenski župani podali v Zagreb, kjer so bili enako prisrčno sprejeti. Sprejel jih je tudi ban banovine Hrvatske dr. Šubašić. Župani bodoče banovine Slovenije izjavljajo, da so bili pri hrvatskih predstavnikih zelo prijazno sprejeti. Predsednik županske zveze Nande Novak je izjavil časnikarjem, da jih je dr. Maček zelo ljubezljivo sprejel in jim izrazil svojo soglasnost, da se ustanovi tudi banovina Slovenija.

— **Občinske volitve v banovini Hrvatski.** Kakor smo že poročali, so bile

+ **Tudi Amerika se pripravlja.** Dne 16. maja je predsednik ameriških združenih držav Roosevelt predložil parlamentu v odobritev nove oboroževalne kredite v višini 65 milijard dinarjev. V svojem govoru je poudaril, da se morajo Združene države zavarovati proti morebitnemu napadu. Izrazil je tudi željo, da bi mogle Združene države ameriške izdelati na leto vsaj 50.000 vojaških letal.

v nedeljo dne 19. maja v banovini Hrvatski občinske volitve. Hrvatska kmečka stranka je zmagala v 425 občinah, Samostojna demokratska stranka v 27 občinah, Jugoslovanska radikalna zajednica v 20 občinah, skupna srbska lista v 8 občinah, izvenstrankarska srbska lista v 18 občinah, v ostalih občinah pa so zmagale posamezne krajevne liste. Volitve so bile v 625 občinah.

Vsa zborovanja prepovedana. Dne 17. maja je notranji minister Mihaldžić izdal naslednjo uredbo:

«Na osnovi §§ 66 do 69 Zakona o

notranji upravi začasno prepovedujem vsa zborovanja in shode.

1) Prepovedana so zborovanja, manifestacije, javni sprevodi in shodi, ki nimajo verskega značaja, vse do nadaljnjie odredbe. Ta prepoved se ne nanaša na gledališke in kinematografske predstave, koncerte, plese in podobne zabavne prireditve.

2) Tisti, ki bi sodelovali pri prepovedanih prireditvah, bodo kaznovani z denarno kaznijo od 10.— do 1.500 dinarjev, v primeru neizterljivosti pa z zaporno kaznijo od 1 do 30 dni.

DOMAČE NOVICE

«Slovenska zemlja» pretekli teden ni izšla, ker je bil urednik od torka do ponedeljka odsoten. Toliko v pojasnilo, da ne bo kdo izostanka lista napačno tolmačil ter v opravičilo pravi prijateljem «Slovenske zemlje».

O slovenskih političnih razmerah je v sredo dne 22. t. m. v Belgradu predaval srbskim akademikom, ki se zbirajo v Narodni kmečki stranki, naš urednik in tajnik slovenske kmečko-delavske stranke. V nedeljo dne 26. t. m. pa se je udeležil seje glavnega odbora Narodne kmečke stranke. Člani glavnega odbora, večinoma kmetje iz vseh delov Srbije, ki so se živo zanimali za podrobnosti našega programa, so ga naprosili, da sporoči somišljenikom slovenske kmečko-delavske stranke njihove pozdrave in željo, da se vezi med obema strankama še bolj utrdijo. Ob tej priložnosti naj omenimo živahno delavnost Narodne kmečke

stranke, katere ustanovitev smo omenili že v peti letošnji številki. Srbski kmetje vedno bolj uvidevajo, da v starih meščanskih strankah nimajo kaj opraviti in se zato v navdušenjem pridružujejo novo ustanovljeni kmečki stranki, katere duhovni voditelj je dr. Dragoljub Jovanović, univerzitetni profesor in narodni zastopnik. O programu Narodne kmečke stranke, ki je v osnovi enak našemu, bomo poročali v eni prihodnjih številki.

Stavka gradbenega delavstva. Dne 24. maja so pričeli stavkati gradbeni delavci v Ljubljani, ker so se pogajanja med njimi in delodajalci razbila. Prvotno so delavske strokovne organizacije predlagale 20odstotno zvišanje mezde in bi se bile nato zadovoljile tudi s poviškom po 1 dinar na uro, česar pa podjetniki niso sprejeli in so ponujali delavcem samo povišek po 50 do 65 par na uro.

Naše gospodarstvo

Poljedelstvo in vojno gospodarstvo

Pod tem naslovom je objavil Branko Zlatarič v 10. številki lista «Gospodarska Sloga» zanimiv sestavek, ki ga v prevodu objavljamo:

«Vojna, ki je v septembru preteklega leta v Evropi začela, je ustvarila izreden položaj na svetovnem trgu. Ta novi položaj zaznamuje izreden dvig cen skoraj vseh proizvodov, pred vsem tistih, ki so za vojno potrebni — to so živila in pa surovine vojne industrije. Ta težak položaj je še poslabšala huda in dolga zima.

Mirne duše lahko trdimo, da naš kmet od teh visokih cen ni imel nikakršnih koristi. Pšenico in koruzo, ki je ni obdržal za domače potrebe, je takoj po žetvi prodal po nizkih cenah, kakor doslej vsako leto. Pretežni del pšenice pa so tudi to leto pokupili trgovci izpod tistih cen, ki jih je bil določil «Prizad». «Prizad» prevzema samo vagonške količine in tako kmet ne more nastopiti kot enakopraven prodajalec nasproti «Prizadu» kot kupcu. Živila se je precej podražila, toda zaradi velikega pomanjkanja sena in druge živinske krme, kar je bilo nasledek zime in nesmotrnega izvoza, tudi te visoke cene niso bile zadosti visoke, da bi pokrile kapital in trud, ki ga je kmet vložil v rejo živine. Kmet ni prodajal svoje živine zaradi visokih cen, temveč zato, ker je bila nevarnost, da mu od lakote ne pogine.

Z neprestanim izvozom žita, živine in živinske krme in v zvezi z vojnim vznemirjenjem, je bilo ustvarjeno zvišanje cen, kateri se je pridružila še špekulacija. Vlada je bila prisiljena prepovedati izvoz žita in omejiti izvoz živine. Še danes ne moremo reči točno, če ni ta ukrep prišel prepozno, ker imajo nekateri trgovski krogi, posebno pa večji proizvajalci shranjene še velike zaloge žita. Ti ljudje so kakor v zasedi čakali z žitom in ga niso dali iz rok, ker so pričakovali dvig cene. Ob istem času pa trpe pasivni kraji naše domovine zaradi velikega pomanjkanja živeža.

Sedaj je vlada razglasila uredbo, po kateri morajo vse ustanove in posamezniki v roku 15 dni prijaviti okrajnim glavarstvom vse količine koruze,

ki jo imajo v zrnju do 5.000 kg ali v storžih do 8.000 kg. Obenem se pooblašča «Prizad», da uvozi 5.000 vagonov koruze. Da bi popravila našo živinorejo, je nadalje vlada s posebno uredbo določila dva brezmesna dneva v tednu, v katerih se ne sme trošiti niti svinjsko, niti goveje niti telečje meso. Prepovedano je tudi klanje telet in juncev izpod starosti enega leta in klanje breje živine.

Smo poljedelska dežela in po dosedanjih izkušnjah se nam ne sme več primeriti, da bi naše ljudstvo trpelo od pomanjkanja živil.

Če hočemo to preprečiti, ne smemo misliti samo na to, kako bomo razumno trošili (konzumirali), temveč še bolj na to, da bomo v še večji meri producirali (proizvajali).

Naša dva temeljna kmetijska proizvoda sta: koruza in živina. (To velja seveda za Hrvaško in Vojvodino; op. urdn.) Koruza predvsem za prehrano našega ljudstva, a živina tudi za izvoz. Proizvodnjo teh dveh stvari je treba povečati do skrajnosti. Koruza bo prehranila naše ljudstvo, a višek živinske proizvodnje nam bo služil za izmenjavo blaga z drugimi državami. Da bi dosegli ta cilj, se je treba pobrigati že v tem letu. Vse površine, ki niso porabne v drugačen namen, pa se dajo obdelati, je treba posejati s koruzo. V ta namen bi morala država pomagati kmetu, da pride ceneje in lažje do semena.

Največja težava v tem oziru je pomanjkanje vprežne živine in delovne moči. Ni še prepozno, ker je skrajni rok za setev koruze sredi junija meseca. Potrebno bi bilo, da v tem oziru posnemamo Bolgare, ki so se odločili, da organizirajo po vseh delovne skupine kmetov, ki bodo skupno obdelali vse neizrabljene površine zemlje in drug drugemu pomagali z živino in delovno močjo. Tako samopomoč v delu je iz potrebe ustvaril tudi kmet v Hrvatskem Zagorju in bi moral to posnemati vsi ostali kraji, kjer na vasi nima vsaka kmetija na razpolago niti zadosti delovnih moči niti potrebnega poljedelskega orodja. Vzpostavitve povečanjem produkcije koruze bi bilo treba napraviti tudi shranišča za hrano.

Proizvodnjo živine bomo povečali tedaj, če se pobrigamo, da bodo kmetje imeli dovolj živinske krme in da bodo cene živine primerne. Izvoz živinske krme je treba prepovedati in izkoristiti je treba odpadke industrije olja in sladkorne pese. Takoj po žetvi bi bilo treba na strniščih posejati kak drug posevek, če že ne ajdo ali proso, pa vsaj navadno repo, ki daje, pomešana s senom, dobro živinsko krmo. Pojavlja pa se tu težava, da naš kmet, ki komaj sebe preživlja, ne bo mogel v večji meri povečati proizvodnje živine. Njemu bo večkrat v breme še ta živina, ki je sedaj ne sme klati in lahko se zgodi, da jo bo moral prodajati v brezcenje. Tu bi morala priti v pomoč država, da bi izročila predvsem našim združenim organizacijam pitanje živine. Toda ne samo to. Zakaj ne bi naši izvozniki sami hranili goveje živine (v kolikor tega ne bi mogle v zadostni meri opravljati zadruge). Saj je v večini primerov njihovo delo samo v tem, da čakajo na določeno količino izvozne živine. V ta namen bi bilo treba

Trgovinska pogodba z Rusijo podpisana

«Službene Novine» z dne 25. maja objavljajo naslednjo trgovinsko pogodbo med našo državo in Rusijo, ki je bila sklenjena in podpisana v Moskvi dne 11. maja t. l.:

Kmetijski in industrijski proizvodi z ozemlja ene pogodbene države pri uvozu na področje druge pogodbene države ne bodo obremenjeni z večjimi carinami ali drugimi dajatvami oziroma davki, kakor se pobirajo pri uvozu sličnih proizvodov katere koli tretje države. Obe strani sta se sporazumeli, da druga drugi zajamčita režim največjih ugodnosti glede carin in ostalih dajatev in davkov, ki se pobirajo pri uvozu.

Poleg tega jamčita obe stranki druga drugi režim največjih ugodnosti v plačilnem prometu glede carine, tarifiranja in klasifikacije blaga, carinskih tarif, povečanja carin, prekladanja blaga in skladanja blaga v skladišča.

Kmetijski in industrijski proizvodi ene in druge stranke, ki gredo v tranzitu preko področja ene ali več držav, se ne bodo pri uvozu na področje druge pogodbene države obremenjevali z večjimi taksami in dajatvami, z notranjimi taksami in dajatvami kakršnekoli vrste se ne morejo obremenjevati proizvodi druge pogodbene stranke v večji meri, kakor to velja za proizvode države z največjimi ugodnostmi. Do sklenitve veterinarske konvencije bo uvoz živine in živinskih proizvodov v eno od pogodbenih držav urejen na podlagi notranjih zakonov in predpisov.

Ladje pogodbenih držav in njihovi tovori uživajo v lukah druge pogodbene države režim največjih ugodnosti. Vlada Zveze sovjetskih socialističnih republik soglaša s tem, da s pooblastili po zakonu o državnem monopolu v zunanji trgovini v vseh ruskih lukah olajša razkladanje z jugoslovanskih ladij in nakladanje na jugoslovanske ladje, kakor tudi oskrbo posadk in oskrbo z gorivom in mazili. Jugoslovanska vlada pa se

Uredba proti špekulantom

Ministrski svet je 16. maja podpisal naslednjo uredbo proti navijalcem cen in špekulantom z življenjskimi potrebščinami:

Čl. I. Splošne upravne prvostopne oblasti lahko pošljejo na prisilno bivanje v drug kraj proizvajalce, posrednike in prodajalce: 1. take, ki dvigajo cene živilom in ostalemu blagu čez meje, katere dovoljujejo odredbe o pobijanju draginje in brezvestne špekulacije ter uredbe o nadzorstvu nad cenami; 2. take, ki kopicijo živila in drugo blago z namenom, da bi živila ali blago umaknili iz prometa in s tem dvignili njihovo ceno. Prisilno bivanje ne more trajati dalje kakor 6 mesecev, v ponovnem primeru pa ne več kot eno leto.

Čl. II. Splošne upravne prvostopne oblasti morejo osebe, ki so bile že enkrat pravomočno obsojene zaradi kakšnega dejanja po čl. I. te uredbe, v ponovnem primeru poslati poleg prisilnega bivanja tudi na prisilno delo. Te osebe bodo opravljale prisilno delo pri javnih delih, kamor jih bo poslala oblast, ki je odlok o tem tudi izdala.

Čl. III. Pošiljatev na prisilno bivanje, oziroma na prisilno delo se odreja z odlokom oblasti, ki izdajo ukrep na podlagi izvedene preiskave. Prvostopna upravna oblast krajev, kamor bodo te osebe poslane, bodo določile stanovanje, ki bo pod nadzorstvom oblasti. Sklep o pošiljavi se mora takoj dostaviti okrajnemu sodišču, ki je pristojno za kazenski postopek proti osebi, ki je poslana na prisilno bivanje. Ta odlok se smatra kot kazenska prijava.

Čl. IV. Proti odločbi prvostopne oblasti po čl. I. in II. te uredbe je dovoljena pritožba

ustanoviti konsorcije, ki bi bili pod državnim nadzorstvom in v katere bi bilo treba pritegniti tudi tovarne sladkorne repe in oljarne.

To bi bila dva temelja posega v poljedelstvu naše države, ki bi jih lahko izvedli že to leto, da se kakor ostale države prilagodimo sistemu vojnega gospodarstva in da v primeru še večjih zapletljajev ne ostanemo brez tega, kar je našemu ljudstvu najbolj potrebno.»

Prevedli smo gornji sestavek, ki je napisan seveda za hrvaške razmere, kar bodo naši bralci sami opazili. Je pa v sestavku nekaj misli, ki veljajo tudi našemu kmetu, to je: že skrb zase in za lastno družino, pa tudi korist splošnosti zahteva, da sleherni, ki obdeluje zemljo zdaj pridela čim več. Povedali smo že, da od vojne ne bo imel in ne more imeti nihče posebnega dobička. Kakorkoli pa je vojna huda, tudi za tiste, ki se ne vojskujejo, žalostne čase je treba preživeti, da bomo lahko dočakali boljše. Zato mora narod jesti in živeti, kar pa bo mogoče le tedaj, če bo narod tudi umno in uspešno gospodaril. Torej naj se sleherni potrudijo, kar najbolj more in po svojih močeh pomaga še sosedu, ki je danes tolikokrat pomoči potreben.

zavezuje, da bo v jugoslovanskih lukah olajšala oskrbo ladij Zveze sovjetskih socialističnih republik. Nadaljnje določbe se tičejo ladijskih nesreč in brodolomov na obalah ene od pogodbenih držav. Kar se tiče plovbe na Dunavu in njenih pritokih in kanalih veljajo za ruske ladje enake ugodnosti.

Obe pogodbeni stranki sta se zedinili, da bosta upravi njihovih železnic sklenili konvencijo o direktnih tarifah. Zveza sovjetskih socialističnih republik bo dopustila po železniški in vodni poti tranzit preko svojega teritorija za blago, ki se odpravlja iz Jugoslavije v Nemčijo, baltičke in skandinavске države in obratno. Naša država pa dovoljuje svoboden tranzit preko svojega teritorija za blago, ki ga pošilja Zveza sovjetskih socialističnih republik v tretje države in obratno, pri čemer je blago oproščeno vseh tranzitnih dajatev. Svoboden tranzit je dopuščeno tudi v pogledu potnikov in njihove prtljage pri izpolnjenih formalnostih. Glede poštnega, telegrafskega in telefonskega prometa se uporabljajo določbe svetovne poštne zveze. Pravne osebe, ki imajo domicil na področju ene od pogodbenih strank, so priznane tudi na področju druge pogodbene stranke in imajo pravico obračati se na sodišča zaradi zavarovanja svojih pravic.

Določbe te pogodbe ne veljajo glede pravice, ki jih ena od pogodbenih strank daje v obmejnem prometu kakšni sosedni državi, nadalje glede pravice, ki izvirajo iz gospodarske unije in glede olajšav, ki jih je Zveza sovjetskih socialističnih republik dala ali bi jih dala Letonski, Litvi, Estonski in Finski ter obmejnimi azijskim državam. Zaključne določbe se tičejo arbitraže v sporih, ki nastanejo iz sklenjenih trgovinskih poslov. Pogodba stopi v veljavo na dan izmenjave ratifikacijskih listin in velja za tri leta ter se po poteku tega roka lahko odpove na tri mesece; če se ne odpove, se smatra, da je podaljšana in jo vsaka stranka lahko odpove na tri mesece.

na drugostopno upravno oblast v roku 8 dni od dne sporočila. Pritožbe se izročijo oblasti, ki je izdala ukrep pismeno ali pa z izjavo na zapisnik. Ta oblast bo vlogi takoj, ne da bi čakala na potek roka poslala drugostopni oblasti. Postopek je nujen. Notranje ministstvo more po pravici nadzornika uničiti odlok o pošiljavi na prisilno bivanje, oziroma na prisilno delo.

Čl. V. Okrajno sodišče, ki je pristojno za kazenski postopek proti osebi, poslani na prisilno bivanje, bo izreklo najkasneje v roku 14 dni od predložene prijave razsodbo o kazenskem dejanju, zaradi katerega je bila ukazana pošiljatev na prisilno bivanje, oziroma na prisilno delo in prisilno delo. V primeru, da bi bila izrečena oprostitelna razsodba glede vseh dejanj, zaradi katerih je bila ukazana pošiljatev na prisilno delo, je sodišče dolžno takoj dostaviti overjen prepis razsodbe upravne oblasti, ki je ta ukrep izdala. Upravna oblast bo v tem primeru takoj ukinita svoj sklep o pošiljavi na prisilno bivanje, oziroma prisilno delo.

Somišljenike prosimo, da nam nakažejo naročnino. Kdor je morda izgubil položnico, ki smo jo priložili četrti številki «Slovenske zemlje», naj na poštnem uradni kupi položnico, na katero naj napiše številko našega čekovnega računa in na slov (16.782 - Slovenska zemlja - upravnikištvu) in naj nam nakaže naročnino.